

Bemiddeling, potpourri & toekomstmuziek

Wendy HENSEN

Universiteit Hasselt

Doctoraatsbursaal

INHOUD

1. Startpunt en 'goede' voornemens	131
2. Huidige stand van zaken	133
2.1. Potpourri I	133
2.2. Potpourri IV	135
2.3. Wet in wording?	136
3. Besluit: toekomstmuziek?	138

Bij het aantreden van prof. Koen Geens als minister van Justitie, stonden de verwachtingen omtrent de justitiële hervormingen hooggespannen. Ongeveer tien jaar na de opname van de bemiddelingswet¹ in het Gerechtelijk Wetboek, weerklonk ook vanuit de bemiddelingspraktijk een duidelijke vraag naar het herbekijken van het bestaande juridisch en institutioneel kader rond bemiddeling.² In deze bijdrage wordt beschreven welke voornemens de minister van Justitie bij de aanvang van zijn ambtstermijn had met betrekking tot het beleid inzake bemiddeling. Verder wordt onderzocht of bepaalde van deze doelstellingen inmiddels al verwezenlijkt werden alsook wat er in de nabije toekomst nog verwacht kan worden. Bij wijze van kritische analyse wordt nagegaan of vanuit beleidsmatig en juridisch oogpunt de juiste accenten worden gelegd en in welke mate er eventueel nog ruimte is voor verbetering. In deze bijdrage zal voornamelijk aandacht worden besteed aan bemiddeling zoals bedoeld in het Gerechtelijk Wetboek (art. 1724 t.e.m. 1737 Ger.W.) en de rol van de magistratuur bij de doorverwijzing naar dit oplossingstraject.

1. Startpunt en 'goede' voornemens

In zijn beleidsverklaring van 17 november 2014 zette de minister van Justitie de speerpunten van het justitiebeleid voor de komende jaren uiteen. Hierbij werd veelbelovend aangestipt dat het, in het kader van de hervorming van justitie, de bedoeling zou zijn om "in overleg met de gemeenschappen (onder andere de justitiehuisen) en de balies ernaar te streven de rol van de eerstelijnsbijstand te versterken en de doorverwijsfunctie naar alternatieve vormen van geschillenbeslechting te bevorderen".³ Deze motivatie riep de verwachting in het leven dat er van overheidswege niet alleen meer aandacht zou worden besteed aan de kwaliteit en de toegankelijkheid van de rechtspraak, maar ook aan het *doorverwijzen* vanuit de juridische dienstverlening naar alternatieve conflictoplossingsmethoden, waaronder bemiddeling.⁴ Uit de algemene formulering in de beleidsverklaring blijkt echter niet duidelijk *wie* er precies verwacht wordt op te zullen treden als professionele doorverwijzer (justitiehuisen, advocaten, rechters, ...) en *op welke wijze* dit zal plaatsvinden.

De afgelopen jaren is enerzijds gebleken dat in België conflictpartijen, die een oplossing wensen te bekomen voor hun geschil, nog maar weinig uit eigen beweging beroep doen op een bemiddelaar.⁵ Anderzijds wordt vanuit de praktijk ook aangekaart dat er ruimte zou zijn voor verbetering op het vlak van de samenwerking tussen bemiddelaars, de balies en de magistra-

1. Wet 21 februari 2005 tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek in verband met de bemiddeling, BS 22 maart 2005 (ed. 2).
2. Dit kon recent nog worden vastgesteld ter gelegenheid van enkele belangrijke samenkomsten van bemiddelingspractici waaronder de denktank "Bemiddeling in België: een kritische blik vooruit" georganiseerd door de Universiteit Gent op 30 mei 2016 (Gent), de studiedag "Bemiddeling 'door' en 'voor' overheid & burgers" georganiseerd door de K.U. Leuven op 11 juni 2015 (Leuven) en het "Future of Mediation in Belgium Event" georganiseerd door de Association for International Arbitration op 15 mei 2015 (Brussel).
3. Beleidsverklaring van de minister van Justitie K. GEENS, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54 020/018, 6 (online: www.koengeens.be/beleid/beleidsnotas, consultatie 28 juli 2016). Hierna: "Beleidsverklaring".
4. Cf. P. VAN LEYNSEELE, "Réflexions sur le rôle du juge dans l'envoi en médiation", *JT* 2016, 202-205 (hierna: P. VAN LEYNSEELE, "Réflexions").
5. Er zijn vooralsnog weinig wetenschappelijk onderbouwde gegevens beschikbaar omtrent de Belgische bemiddelingspraktijk. De informatie die al voorhanden is, berust op individuele initiatieven bij gebrek aan stelselmatig, bv. door de hoven en rechtbanken of door de federale bemiddelingscommissie, bijgehouden gegevens omtrent het precieze aantal (gerechtelijke) bemiddelingen in België. In het kader van het doctoraatsonderzoek van de auteur van deze bijdrage aan de Universiteit Hasselt (promotor E. LANCKSWEERDT en co-promotor K. ANDRIES) werd getracht meer zicht te verkrijgen op de huidige stand van zaken in de bemiddelingspraktijk, aan de hand van een bevraging in het terrein. Hierbij werd gebruikgemaakt van methoden en technieken van het sociaalwetenschappelijk onderzoek, met name een explorerende fase van individuele interviews en focusgroepen, gevolgd door een grootschalige bevraging van de erkende bemiddelaars, magistraten, advocaten en notarissen in België. Deze werkwijze gaf een duidelijk beeld van wat er leeft in de praktijk bij de betrokken professionele actoren. De resultaten van de enquête "Justitie en bemiddeling 2015" worden weldra voorgesteld ter gelegenheid van een studiedag over de gerechtelijke bemiddeling (december 2016). Wat de overige reeds beschikbare informatie betreft, kan verwezen worden naar de bemiddelingsbarometer van 2012 en 2014 van BMEDIATION. Meer informatie hierover is terug te vinden via www.slideshare.net/LARBelgium/b-mediation-barometer-2012-v1-0frnl-ppt (consultatie 29 juni 2016) en www.bmediation.eu/images/stories/News/barometer_mediation_2014_v1.0_nl.pdf (consultatie 29 juni 2016). Zie ook T. DE BEIR, "Enquête betreffende de bemiddelingsmediationmarkt in België", *TMD* 2014, afl. 1, (48) 51. In de echtscheidingscontext kan verwezen worden naar de bevraging in het kader van het IPOS-project. Zie: L. DANIËLS en A. BUYASSE, "Onderzoek naar meer levenskwaliteit tijdens scheiding. IPOS-project: eerste resultaten", *TMD* 2010, afl. 4, 26-35 en R. HEMELSOEN, "Bemiddeling en conflictantering in Vlaamse echtscheidingsovereenkomsten. Een empirisch-juridische analyse", *TMD* 2012, afl. 4, (13). Al de beschikbare gegevens toonden aan dat er vooralsnog in beperkte mate gebruik wordt gemaakt van bemiddeling en dat dit traject nog niet volledig blijkt ingeburgerd te zijn in onze samenleving.

tuur.⁶ Professionele doorverwijzing vormt een cruciale factor in het gebruik van bemiddeling als oplossingstraject, omdat conflictpartijen nog steeds eerder geneigd zijn het 'vertrouwde' pad van de gejuridiseerde conflictoplossing te bewandelen. Een ruimer beroep op alternatieve conflictoplossingsmethoden, waaronder de bemiddeling, is uiteraard niet enkel afhankelijk van wetgeving, beleidsmaatregelen en initiatieven van rechtscolleges, maar ook – en in bepalende mate – van de houding van de conflictpartijen en andere betrokken actoren zoals advocaten, notarissen, bedrijfsjuristen, ambtenaren e.a. Dit neemt niet weg dat een heldere en omvattende beleidsstrategie omtrent het samenspel tussen justitie en alternatieve geschillenoplossing en de vraag hoe de professionele doorverwijzing van hieruit dient plaats te vinden, een belangrijke meerwaarde zou opleveren voor de bemiddelingspraktijk. Weliswaar is vereist dat hierbij de juiste klemtonen worden gelegd en niet vergeefs wordt vastgehouden aan een aanpak die in de praktijk niet (altijd) blijkt te werken.

Het valt in dit laatste opzicht enigszins te betreuren dat in de beleidsverklaring van de minister de doorverwijfsfunctie van justitie in sterke mate gekoppeld blijft aan het verminderen van de gerechtelijke achterstand, die ondanks de vooruitgang van de afgelopen jaren nog op een te hoog niveau zou zijn gebleven. Er kan uitdrukkelijk gelezen worden dat "maximaal ingezet wordt op de bevordering van alternatieve wijzen van geschillenbeslechting, zoals de bemiddeling, om de rechtbanken te ontlasten".⁷ Vormt het echter wel de juiste invalshoek om bij het uittekenen van een gedegen beleid rond justitie en alternatieve geschillenoplossing steeds te vertrekken vanuit het remediëren van de gerechtelijke achterstand? Dit lijkt afbreuk te doen aan de specifieke eigenwaarde van zowel de rechtspraak als de andere oplossingsmethoden.

Het klopt dat er nu eenmaal rekening moet worden gehouden met budgettaire beperkingen daar er in aan-

zienlijke mate gebruik wordt gemaakt van overheidsmiddelen om een beroep op de rechtspraak mogelijk te maken voor eenieder.⁸ Daarom moet er net naar gestreefd worden dat de *daarvoor geschikte* conflicten bij de rechter terechtkomen. Er is echter een belangrijk verschil met het beeld van de rechtspraak, zoals weergegeven in de beleidsverklaring, namelijk als een *'ultimum remedium'*.⁹ Deze laatste benadering veronderstelt immers dat *elk* conflict zich er inherent toe leent om via minnelijke wegen tot een oplossing te komen. Dit is niet het geval: bemiddeling en andere alternatieve oplossingsmethoden vormen niet voor *elk* conflict de beste oplossingswijze.¹⁰ Het is erg afhankelijk van de omstandigheden van de zaak en van bepaalde kenmerken van de partijen of een conflict al dan niet voor bemiddeling of een ander oplossingstraject in aanmerking komt.¹¹ Soms zal men inderdaad meer gebaat zijn bij een deskundig onderzoek, relatie-therapie, bemiddeling, arbitrage, *collaborative law*, hulpverlening of dergelijke meer. Dit neemt echter niet weg dat partijen voor wie *rechtspraak* het meest geschikte oplossingstraject is¹², hier *onverwijld* voor moeten kunnen opteren en niet enkel als *ultimum remedium*, ongeacht de gerechtelijke achterstand.

Er kan bijgevolg bezwaarlijk, in algemene zin, worden uitgegaan van een onderhandelingsplicht in hoofde van procespartijen aangezien daarmee uit het oog wordt verloren dat een beroep op de rechter even 'legitiem' is als de keuze voor een alternatieve aanpak.¹³ Hieraan is evenwel een voorwaarde verbonden: het moet gaan om een *geïnformeerde* keuze voor rechtspraak. Indien men kennis heeft van de mogelijke trajecten die aangewend kunnen worden om tot conflictoplossing te komen alsmede de voor- en nadelen ervan en desondanks wordt besloten om het geschil aan een rechter voor te leggen, dan moet deze keuze gerospecteerd worden.

De minister van Justitie kaart in zijn beleidsverklaring terecht aan dat er iets gedaan moet worden aan de hui-

6. Dit bleek enerzijds uit de resultaten van onze eigen bevraging, maar ook eerder al uit een onderzoek aan de UCL LEUVEN, uitgevoerd op vraag van toenmalig staatssecretaris voor gezinsbeleid M. WATHELET. Zie: B. WYNANTS, N. WILLEMEN, C. GUISLAIN en J. MARQUET (promotor), *Comment favoriser le recours à la médiation familiale dans les conflits familiaux?*, 2009, <http://docplayer.nl/3149693-Comment-favoriser-le-recours-a-la-mediation-familiale-dans-les-conflits-familiaux.html> (consultatie 20 augustus 2016), 123 p. In de rechtsleer, zie: S. DE BAUW en B. GAYSE, "De rechter en bemiddeling: nood aan nieuwe attitudes en vaardigheden?" in R. VAN RANSBEECK (ed.), *Bemiddeling*, Brugge, die Keure, 2008, 137 en A. VERBEKE en R. BOONE, "Overregulering doodt de ethiek" [Interview met Alain Laurent Verbeke], *Juristenkrant* 2015, afl. 318, 8-9.

7. Beleidsverklaring, 6.

8. Beleidsverklaring, 10.

9. Beleidsverklaring, 10.

10. F.E.A. SANDER, "Another view of mandatory mediation", *Dispute Resolution Magazine* 2006-2007, afl. 13, 16.

11. Informatie over deze criteria is o.m. terug te vinden in: C. JACOBS, "Doen we het of doen we het niet? Een conceptuele analyse" in R. VAN RANSBEECK (ed.), *2. Bemiddeling*, Leerstoel professor C. Matheeußen, Brugge, die Keure, 2008, (71) 75 e.v.; C. MATTHIJS, D. VAN DE GEHUCHTE, M. DUBOIS, A.M. WITTELS, V. WAETERLOOS, M. WARSON en L. NYSEN, *Praktische gids Bemiddeling in Burgerlijke en Handelszaken*, Applied Mediation Network, Gent, J. Story Publishers, 2010, 15 e.v.; M. PEL, *Verwijzen naar mediation. Praktijkgids voor een effectief mediationvoorstel*, Den Haag, Sdu uitgeverij, 2008; 290 p.; H. PREIN, "Conflicten" in A. BRENNINKMEIJER, D. BONENKAMP, K. VAN OYEN en H. PREIN, *Handboek Mediation*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2013, (69) 93 e.v.; P.P. RENSON, *La médiation civile et commerciale. Comment éviter les aléas, le coût et la durée d'un procès*, Louvain-la-Neuve, Anthemis, 2010, 20 e.v. en vele anderen.

12. Er kan o.m. gedacht worden aan de situatie waarbij een partij zich tegen zichzelf wenst te beschermen, omdat zij in het kader van een bemiddeling geneigd zou zijn te grote toegevingen te doen, bv. ingegeven door een bepaald schuldgevoel. Zie: P. INGELSE, "De rechter en de mediator", *NJB* 2014/2058, 5-6. Ook kan verwezen worden naar de gevallen waarbij een partij of de samenleving gebaat is bij een publieke beslissing met een bepaalde precedentwaarde met het oog op toekomstige geschillen en de ontwikkeling van het recht en rechtszekerheid. Zie: S. PARMENTIER, "A.D.R., een nieuwe rage in de Verenigde Staten" in B. HUBEAU en S. PARMENTIER (eds.), *De rechter buitenspel. Conflictregeling buiten de rechtbank om*, Antwerpen, Kluwer rechtswetenschappen, 1990, (1) 26-27; F.E.A. SANDER, "Another view of mandatory mediation", *Dispute Resolution Magazine* 2006-07, afl. 13, 16; S. VETTORI, "Mandatory mediation: An obstacle to access to justice", *African Human Rights Law Journal* 2015, afl. 15, (355) 362 en 364 en E. WARD, "Mandatory court-annexed alternative dispute resolution in the united states federal courts: panacea or pandemic?", *St. John's Law Review* 2007, vol. 81, (77) 98.

13. P. INGELSE, "De rechter en de mediator", *NJB* 2014/2058, 5.

dige *quasi-automatische* keuze voor rechtspraak. O.i. kan net vanuit justitie bijgedragen worden tot een meer bewuste en weldoordachte keuze voor rechtspraak als oplossingstraject door het ter beschikking stellen van adequate informatie en begeleiding bij het beslissingsproces omtrent de trajectkeuze. Op die manier kan justitie haar rol inzake openbare dienstverlening optimaal benutten. Het gezegde "goed begonnen is half gewonnen" is hier overigens van toepassing: op het vlak van degelijk conflictbeheer begint alles met een weloverwogen keuze voor een bepaald oplossingstraject. Het is dan ook belangrijk dat dit inzicht geïntegreerd wordt in het beleid.

Opmerkelijk is dat in de beleidsverklaring vooropgesteld wordt dat "procedures waarbij een minnelijke oplossing wordt gezocht en de inzet van het gerecht wordt vermeden, bevoordeeld zullen worden".¹⁴ Deze motivering spreekt een zeker oordeel uit omtrent de keuze voor rechtspraak, hetgeen in het licht van de voorgaande bemerkingen niet wenselijk is. Het streven naar meer *'evenwaardigheid'* van de verschillende oplossingstrajecten zou o.i. een beter uitgangspunt vormen, dan het *a priori* willen bevoordeelen van bepaalde oplossingsmethoden. Op die manier zou de aandacht verlegd kunnen worden naar het voorzien in gelijkwaardige waarborgen voor een eerlijk trajectverloop en een kwaliteitsvolle oplossing binnen elk traject. Het is dan ook positief dat in het Justitieplan van 18 maart 2015 wel als doel wordt gesteld om "alternatieve wijzen van geschillenoplossing, zoals bemiddeling, een gelijkwaardige plaats te geven in het gerechtelijk recht".¹⁵ Een dergelijke benadering valt te verkiezen boven het bevoordeelen van trajecten. Hoewel in het justitieplan opnieuw verwezen wordt naar het ontlasten van de rechtbanken, worden ditmaal ook de voordelen van de bemiddeling uitvoerig in de verf gezet, zoals dat een bemiddelde oplossing gedragen wordt door de partijen. Belangrijk is ook dat hierbij gesproken wordt over het "op maat maken van het oplossingstraject" voor het geschil. Jammer genoeg wordt niet verduidelijkt waar men precies op doelt en hoe dit concreet bewerkstelligd zou kunnen worden.

Tot slot valt op dat de minister van Justitie vanaf het begin de intentie had om de keuze voor minnelijke conflictoplossing *financieel* te stimuleren. Hiertoe werd o.m. een hervorming van de tweedelijnsbijstand nodig geacht.¹⁶ Er is *an sich* natuurlijk niets mis met het financieel willen ondersteunen van (een kennis-

making met) alternatieve conflictoplossingsmethoden. Temeer nu er in de samenleving nog sprake is van een zeker 'kennisgebrek' op dit vlak (*cf. supra*) en niettemin een draagvlak blijkt te bestaan voor het gebruik ervan.¹⁷ Toch kan er een belangrijk neveneffect optreden indien er van overheidswege een grotere financiële tussenkomst wordt toegekend aan minderbedeelden bij een beroep op alternatieve oplossingsmethoden om hun conflict op te lossen. Als zij hierdoor (financiële) druk ondervinden om te verzaken aan hun recht op toegang tot de rechter¹⁸, dan komt een verschil in behandeling tot stand met financieel sterkere conflictpartijen die dergelijke druk *niet* zullen ondervinden. De vraag rijst of het niet beter is om de toegang tot de verschillende oplossingstrajecten zo veel mogelijk gelijk te stellen, ook op het vlak van de financiële toegankelijkheid ervan.¹⁹ In het justitieplan wordt in het kader van betaalbare en toegankelijke procedures nog gesproken over het aantrekkelijker maken van rechtsbijstandsverzekering met het oog op het verzekeren van de betaalbare toegang tot justitie voor hen die niet kunnen genieten van het systeem van juridische tweedelijnsbijstand.²⁰ Hierbij wordt geen koppeling gemaakt naar alternatieve vormen van geschiloplossing. Nochtans zou ook de toegang tot deze trajecten geïntegreerd kunnen worden in de rechtsbijstandsverzekering, waardoor bijvoorbeeld al een meer gelijke (financiële) toegankelijkheid van de trajecten bewerkstelligd zou kunnen worden.

2. Huidige stand van zaken

Uit het justitieplan blijkt dat er concrete ingrepen *op wetgevend vlak* op het programma staan, met als doel de bemiddeling beter bekend te maken, de keuze voor bemiddeling te stimuleren in elke stand van het geding en de partijen financieel niet te sanctioneren bij een dergelijke keuze, doch juist aan te moedigen.²¹ De vraag rijst wat de huidige stand van zaken is.

2.1. Potpourri

Een eerste stap werd inmiddels ondernomen in het wetsontwerp betreffende het burgerlijk procesrecht, dat als doel had minder en efficiëntere procedures te creëren om sneller recht te spreken voor de burger als ook de werklast te verminderen ('kwaliteitsvolle justitie

14. Beleidsverklaring, 10.

15. K. GEENS, *Het justitieplan. Een efficiëntere justitie voor meer rechtvaardigheid*, 18 maart 2015, http://justitie.belgium.be/sites/default/files/downloads/Plan%20Justitie_18maart_NL.pdf (geraadpleegd op 26 mei 2016), 34-35. Hierna: "Justitieplan".

16. Beleidsverklaring, 11.

17. Uit de justitiebarometer van 2014 bleek dat 92 % van de bevroegde personen de bemiddeling/verzoening zeiden te ondersteunen. Meer informatie, zie het rapport: HOGE RAAD VOOR DE JUSTITIE, *Justitiebarometer 2014*, www.csj.be/sites/5023.b.fedimbo.belgium.be/files/press_publications/justitiebarometer_2014.pdf (consultatie 5 juli 2016), 22.

18. Het recht op toegang tot de rechter kan volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens impliciet worden afgeleid uit artikel 6, § 1 EVRM. Zie principe-arrest: EHRM 21 februari 1975, nr. 4451/70, *Golder/Verenigd Koninkrijk*, § 26-40. Zie ook art. 47 EU-Grondrechtenhandvest 2007.

19. In deze zin, zie: C.J. KING, "Burdening access to justice: the cost of divorce mediation on the cheap", *St. John's Law Review* 1999, vol. 72, nr. 2, (375) 425 en 439.

20. Justitieplan, 35-36.

21. Justitieplan, 34-35.

tie').²² In de memorie van toelichting bij dit wetsontwerp werd verwezen naar de oorspronkelijke bedoeling van de wetgever bij de invoering van de gerechtelijke bemiddeling anno 2005, om de rechter het verloop van de bemiddeling op de voet te laten volgen. Destijds werd een korte termijn voorzien waarbinnen de bemiddeling moest plaatsvinden (oud-art. 1734, § 2 Ger.W.), met als gevolg dat de partijen binnen drie maanden opnieuw ter zitting dienden te verschijnen om de rechter over het verloop van de bemiddeling te informeren en een verlenging van de termijn te vragen indien de bemiddelingspoging nog niet voltooid was. De ervaring leerde echter dat de 'voorzienende termijn van drie maanden vaak te kort is in de praktijk: meestal is de bemiddeling binnen deze tijdsperiode nog niet afgerond en zijn alle betrokkenen het eens dat de opdracht van de bemiddelaar verlengd moet worden.²³ Het zou volgens de memorie van toelichting dan ook een "onnodige belasting" voor de partijen en de rechtbank inhouden om telkens na drie maanden de zaak te behandelen, enkel en alleen met het oog op de verlenging van de bemiddelingstermijn.

Aangezien enige tijd gepaard gaat met het adequaat voorbereiden en organiseren van de bemiddeling en het zoeken naar beschikbare data om samen te komen, lijkt een termijn van drie maanden inderdaad eerder kort. Weliswaar blijft van belang dat de nodige 'vaart' wordt behouden in het verloop van de bemiddeling.²⁴ Het is immers cruciaal dat het conflict niet verder escaleert en er zo snel mogelijk kan worden ingespeeld op de bereidheid van de partijen om de communicatie met elkaar ter herstellen. Het hoeft weinig betoog dat dit bevorderlijk is voor de slaagkansen van de bemiddeling.²⁵ Daar de partijen daarenboven ook de verwachting koesteren dat zij via een bemiddeling sneller tot een oplossing kunnen komen, is het evenmin wenselijk om het traject te lang te laten aanslepen. Om deze redenen kan het wenselijk zijn om toch een termijn te bepalen waarbinnen de bemiddeling moet plaatsvinden (met mogelijkheid tot verlenging).

In het wetsontwerp werd voorgesteld om de termijn van drie maanden, bedoeld in artikel 1734, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek, te vervangen door een termijn van 6 maanden. Dit voorstel werd inmiddels aangenomen: bij wet van 19 oktober 2015 (Potpourri I) werd het Gerechtelijk Wetboek in deze zin gewijzigd.²⁶ De verlenging van de termijn geeft meer ruimte aan de partijen om de bemiddeling ten volle een kans te geven, zonder dat onnodige vertraging wordt opge-

lopen in het kader van de procedure. Elke partij behoudt immers de mogelijkheid om op ieder ogenblik de opdracht van de bemiddelaar te beëindigen. De zaak kan dan op eenvoudige wijze weer voor de rechter worden gebracht (art. 1735, § 3 en § 5 Ger.W.). Bovendien bepaalt artikel 1734, § 5 dat wanneer de partijen gezamenlijk om een bemiddeling verzoeken, de proceduretermijnen die hen werden verleend, worden geschorst vanaf de dag dat zij dat verzoek doen. Met het behoud van een termijn ziet de wetgever erop toe dat met de nodige vaart te werk wordt gegaan om de bemiddeling tot een goed eind te brengen. De recente wetswijziging is in dit opzicht dus verdedigbaar en beoogt te beantwoorden aan een concrete nood die werd gesignaleerd in de praktijk.

Op zich stelt er zich dus geen probleem, behoudens dat deze aanpassing van de termijn louter een detail aspect betreft in het huidig juridisch en operationeel kader voor bemiddeling. Momenteel blijkt echter nog nergens uit waar men met de hervormingen precies op doelt: zal het bestaande kader volledig of grotendeels behouden blijven of zal er een totaal ander systeem worden uitgedacht? Het komt dan ook wat bevreemdend voor dat er reeds een wetswijziging heeft plaatsgevonden *alvorens* het juridisch en beleidsmatig kader voor bemiddeling ten gronde herdacht wordt. Is het niet aangewezen om eerst een algemeen plan van aanpak te bepalen, zodat vervolgens de hiertoe vereiste wetgevende ingrepen kunnen worden uitgevoerd? Of zal de voorzienende hervorming nog even op zich laten wachten zodat een tussentijdse oplossing zich opdrong?

In elk geval is nog vermeldenswaardig dat tijdens de parlementaire voorbereiding van Potpourri I door C. Matray, ereraadsheer bij het Hof van Cassatie, een aanvullend voorstel werd geuit met betrekking tot de invulling van de taak van de rechter:

"Een andere mogelijkheid om alternatieve vormen van geschilafwikkeling te bevorderen, zou zijn in het Gerechtelijk Wetboek een artikel 5bis in te voegen, waarbij de hoofdtaak van de rechter zou worden vastgelegd, meer bepaald het bewerkstelligen van een verzoening tussen de partijen. En waarom zou een dergelijk beginsel niet in de Grondwet kunnen worden opgenomen? (...) Het zou goed zijn te voorzien in een verplichte opleiding van de magistraten op het vlak van onderhandeling, verzoening en bemiddeling, zodat zij bepaalde dossiers, waarvoor het onverantwoord zou zijn dat een rechtscollège er veel energie

22. Wetsvoorstel houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer* 2014-15, nr. 54 1219/001, 3.

23. Wetsvoorstel houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *Parl.St. Kamer* 2014-15, nr. 54 1219/001, 34-35.

24. C. MATTHIJS, D. VAN DE GEHUCHTE, M. DUBOIS, A.M. WITTERS, V. WAETERLOOS, M. WARSON en L. NYSEN, *Praktische gids Bemiddeling in Burgerlijke en Handelszaken*, Applied Mediation Network, Gent, J. Story Publishers, 2010, 16: "Een goede bemiddeling dient te worden gevoerd met wat al eens 'gepaste voortvarendheid' wordt genoemd."

25. Zie o.m. H. DE BACKER, "De rol van de advocaat bij bemiddeling" in R. VAN RANSBEECK (ed.), *2. Bemiddeling*, Leerstoel professor C. Matheeußen, Brugge, die Keure, 2008, (247) 256; C. JACOBS, "Doen we het of doen we het niet? Een conceptuele analyse" in R. VAN RANSBEECK (ed.), *2. Bemiddeling*, Leerstoel Professor C. Matheeußen, Brugge, die Keure, 2008, (71) 78; M. PEL, "Professioneel verwijzen naar mediation" in A. BRENNINKMEIJER, D. BONENKAMP, K. VAN OYEN en H. PREIN, *Handboek Mediation*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2013, (375) 388.

26. Wet van 19 oktober 2015 houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie, *BS* 22 oktober 2015.

aan zou besteden, correct kunnen aansturen. Hetzelfde geldt voor de gerechtelijk deskundigen die als taak hebben een verzoening tussen de partijen tot stand te brengen. Zij moeten ertoe worden verplicht zich in die taak te scholen.”²⁷

Dit voorstel werd in het verdere verloop van de parlementaire werkzaamheden niet nader besproken. Niettemin draagt het de potentie in zich om een nieuwe discussie op gang te brengen omtrent de taak van de rechterlijke macht en de verwachtingen die de burger in dit opzicht kan stellen. Het is maar de vraag of het inderdaad als de hoofdtaak van de rechter moet worden beschouwd om de partijen te verzoenen of aan te sturen op een bemiddeling. Een andere zienswijze zou er namelijk net van uit kunnen gaan dat de rechter zich hoofdzakelijk moet toeleggen op zijn rechtsprekende functie, waartoe hij ook specifiek is aangezocht door de partijen, dit gezien zijn autoriteit en het effect dat dit kan hebben op de inschikkelijkheid van de partijen. Het lijkt wenselijk dat er in de toekomst een duidelijk standpunt hieromtrent zal worden ingenomen op het niveau van beleid en/of wetgeving. Dit punt komt meteen nog verder aan bod.

2.2. Potpourri IV

Potpourri II, III en V bevatten geen concrete maatregelen met het oog op de herdenking van het institutioneel en wettelijk kader voor bemiddeling, zoals bedoeld in het Gerechtelijk Wetboek. In het – door de Ministerraad reeds goedgekeurd – voorontwerp van Potpourri IV²⁸ wordt onrechtstreeks wel nog gesproken over bemiddeling. Het betreft o.m. maatregelen met het oog op de hervorming van de bijzondere rechtspleging voor de rechtbanken van koophandel. In dit opzicht wordt voorgesteld om de dagvaardingstermijn aanzienlijk te verlengen opdat verweerders hun conclusie kunnen nemen vóór de inleidingszitting plaatsvindt.²⁹ Op die manier zal het de rechter mogelijk gemaakt worden om op de eerste zitting hetzij de zaak onmiddellijk af te handelen, hetzij een verzoeningspoging te ondernemen of een bemiddeling voor te stellen, hetzij de zaak verder in gereedheid te laten brengen. Het valt echter nog af te wachten of en hoe deze maatregel in de bestaande regelgeving geïntegreerd zal worden.

Op het eerste gezicht lijkt het niettemin een belangrijk

pluspunt dat de handelsrechter in dit scenario kennis heeft van de argumenten van beide partijen alvorens hij met hen in gesprek treedt omtrent de mogelijkheden van een bemiddeling of een verzoening. Tot nog toe was het voor deze immers moeilijk om de bemiddelbaarheid van een conflict te kunnen inschatten, enkel en alleen op basis van de dagvaarding, onder meer gelet op de fysieke afwezigheid van de (meeste) partijen in handelsprocedures. Deze omstandigheden bleken een praktisch obstakel te zijn om gebruik te maken van de mogelijkheid om een bemiddelaar aan te stellen. Het voorstel leidt alleszins opnieuw tot de vraag wat er precies van de tussenkomst van de rechter verwacht dient te worden in het licht van het tot stand brengen van minnelijke oplossingen (zie *supra*). De minister van Justitie ziet blijkbaar een belangrijke taak weggelegd voor de rechter:

“Een andere concrete maatregel die ik aankondig in mijn justitieplan is de opstart van een proefproject rond bemiddeling bij de rechtbank van koophandel waar bemiddeling quasi nog een wereldvreemd begrip is. Ik wil meer ruimte scheppen voor de regeling van het geschil buiten de rechtbank, waarbij advocaten na een dagvaarding toch een compromis voorleggen aan de magistraat. De Justitie moet conflicten helpen op te lossen. Ik wil dat de rechter probeert de partijen naar een bemiddeling te leiden. Ik bereid daartoe een grondige hervorming van de burgerlijke rechtspleging voor en zal daarbij tegelijk maatregelen treffen die een moderne informaticaomgeving moeten creëren.”³⁰

Andermaal wordt getracht om in te spelen op een specifieke nood vanuit de praktijk, zonder dat hierbij voldoende aandacht lijkt besteed te worden aan ‘het grotere plaatje’. Hoewel de voorgestelde maatregel ongetwijfeld zal kunnen bijdragen aan de efficiëntie van het procedureverloop in handelszaken, wordt hiermee wederom slechts één deelaspect aangepakt. Het is opmerkelijk dat men zich enkel richt op de bijzondere rechtspleging voor de rechtbanken van koophandel. Is het bevorderen van de efficiëntie van de proceduregang niet eveneens nuttig voor andere rechtsplegingen? Dit ondersteunt het vermoeden dat het vooralsnog ontbreekt aan een omvattende visie met betrekking tot alternatieve conflictoplossingsmethoden, de gerechtelijke organisatie en de doorverwijsfunctie vanuit justitie. De concrete bedoelingen die men met deze ‘kleine’ ingrepen voor ogen heeft, blijven erg vaag. Opnieuw rijst de vraag of in de toekomst vol-

27. Verslag van 17 september 2015 namens de commissie voor de justitie bij het wetsvoorstel houdende wijziging van het burgerlijk procesrecht en houdende diverse bepalingen inzake justitie (R. MILLER en S. SMEYERS), *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54 1219/005, 154.

28. Dit ontwerp beoogt de hervorming van de rechtspleging voor de rechtbank van koophandel, de wijziging van de rechtspositie van de gedetineerden en bevat overige diverse bepalingen inzake justitie. Goedgekeurd in eerste lezing door de Ministerraad op 25 maart 2016 en in tweede lezing op 7 juli 2016. Meer info, zie www.koengeens.be/beleid/potpourri-iv (consultatie 2 augustus 2016).

29. Cf. het systeem van de comparitie na antwoord in de Nederlandse civiele procedure, meer informatie: J. VAN DER LINDEN, *Zitten, luisteren en schicken. Rechtvaardigheid en doelbereik bij de comparitie na antwoord*, Raad voor de rechtspraak, Research Memoranda, nr. 5 (jaargang 4), 2008, www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Zitten-luisteren-schikken.pdf#search=zitten%20luisteren%20en%20schikken (consultatie 20 augustus 2016). Zie hierover ook: B. AL-LEMEERSCH, “Pleidooi voor de invoering van een comparitie na antwoord in de burgerlijke rechtspleging”, *RW* 2014-15, 1602 en P. VAN LEYNSEELE, “Réflexions”, 202 (2015).

30. Openingspeech gehouden door minister K. GEENS op de studiedag “Bemiddeling ‘door’ en ‘voor’ overheid & burgers”, georganiseerd door de K.U. Leuven, Instituut voor de Overheid, op 11 juni 2015 (Leuven), www.koengeens.be/news/2015/06/11/bemiddeling-door-en-voor-overheid-en-burgers (consultatie 8 juli 2016). Hierna: “openingspeech”.

staan zal worden met detailwijzigingen in het bestaande juridisch en operationeel kader of dat uiteindelijk toch een "grondige hervorming" zal plaatsvinden van het rechtssysteem en de plaats van alternatieve geschiloplossing hierin (of omgekeerd: van de plaats van justitie binnen een globaal beleid omtrent conflictoplossing).

2.3. Wet in wording?

De Potpourri's van minister Geens volgen elkaar in sneltempo op. Er zouden in de nabije toekomst bovendien nog concrete maatregelen op het programma staan met het oog op het promoten van alternatieve geschillenregeling.³¹ In het justitieplan wordt alvast een tipje van de sluier gelicht. Zo blijkt de intentie van de minister om de bestaande, uiteenlopende initiatieven rond bemiddeling bij de verschillende hoven en rechtbanken in kaart te brengen. De bedoeling hiervan zou zijn om deze praktijk te stroomlijnen, *best practices* op het spoor te komen en verder uit te bouwen.³² Een dergelijke aanpak is toe te juichen gelet op het huidig gebrek aan informatie en uniformiteit in de praktijk. Tot nog toe werden er door de overheid weinig inspanningen geleverd om zicht te krijgen op het bemiddelingsgebeuren in België en in het bijzonder op het gebruik van de gerechtelijke bemiddeling. Nochtans blijkt hieraan een zekere nood te bestaan in de praktijk.³³ Het openbaar maken van de verkregen informatie vormt dan ook een *must* opdat ontwikkelingen in de bemiddelingspraktijk zichtbaar kunnen worden voor de betrokken professionele actoren, eventuele knelpunten aan de oppervlakte komen en gerichte acties ondernomen kunnen worden om hieraan tegemoet te komen. Het voorhanden zijn van wetenschappelijk onderbouwde gegevens aangaande het gebruik van alternatieve oplossingsmethoden en in het bijzonder de tevredenheid van de betrokken conflictpartijen en professionele actoren, zou tevens de bekendheid van en het algemeen vertrouwen in deze trajecten kunnen vergroten.

De minister lanceerde inmiddels een vrijblijvende oproep om "concrete voorstellen tot wijziging van de regelgeving rond bemiddeling aan te reiken en voorstellen te formuleren rond de invulling van het organisatorische luik omvattende een coherente en geïntegreerde bemiddelingspolitiek".³⁴ De hoven en rechtbanken werden in dit opzicht ook bevraagd omtrent de gerechtelijke bemiddeling. Verschillende suggesties kwamen uit de rondvraag naar voren, onder meer³⁵:

- het verplicht opleggen van een voorafgaande bemiddelingspoging in een aantal zaken, zoals hurenruzie, eigendomsbetwistingen, verdeling enz. (naar het Italiaans model);
- het beter informeren over het nut, de meerwaarde, de kostprijs, de praktische regelingen inzake alternatieve geschiloplossing (informatiebrochure, website etc.);
- de mogelijkheid bieden aan de rechter om een bemiddeling te bevelen zonder partijen te verplichten om in bemiddeling te gaan (verplichte kennisgeving met bemiddeling);
- het sanctioneren van een partij die op onredelijke wijze weigert om in te gaan op een bemiddelingspoging, via tenlastelegging van de kosten van het geding;
- het nemen van financiële maatregelen om de kosten van bemiddeling te drukken en het traject competitief te maken met een gewone procedure voor de rechtbank.

Er werd tot nog toe geen standpunt ingenomen over de vraag welke maatregelen de voorkeur genieten. Het valt zonder meer op dat *verplichte* vormen van bemiddeling in het vizier komen en er zelfs gesproken wordt over het financieel sanctioneren van partijen die weigeren deel te nemen aan een bemiddeling.³⁶ Deze keuze zou immers een fundamentele breuk inhouden met het huidig wettelijk kader, waarin thans vereist wordt dat de partijen steeds moeten *instemmen* met een gerechtelijke bemiddeling (art. 1734 Ger.W.). De rechter kan hierdoor een deelname aan dit traject niet *verplicht* opleggen. Het is bijgevolg aangewezen dat dergelijke maatregelen aan een grondige juridische analyse onderworpen worden, waarbij moet blijken in welke mate ze zich verhouden tot de principes van de vrijwilligheid en de vertrouwelijkheid van de bemiddeling (art. 1728 Ger.W.). Hierbij moet worden nagegaan wat een verplichte deelname aan bemiddeling precies zou inhouden en hoe beoordeeld kan worden of partijen aan hun verplichting tegemoetgekomen zijn. Wordt enkel hun fysieke aanwezigheid tijdens de bemiddeling vereist of dienen zij bijvoorbeeld ook effectief *mee te werken* aan het traject? In dit laatste geval, alsook in de hypothese dat er financiële sancties opgelegd kunnen worden bij onredelijke weigering van deelname, kan het principe van de vertrouwelijkheid van de bemiddeling op de helling komen te staan. De rechter zal het gedrag van de partijen bij de aanvang en/of in de loop van de bemiddeling moeten kunnen beoordelen. Hierbij rijst de vraag naar de omvang van de rapportering in hoofde van de bemid-

31. Recent nog bevestigd naar aanleiding van de toelichting van de beleidskeuzes door het ministerie van Justitie op de denktank "Bemiddeling in België; een kritische blik vooruit" georganiseerd door de Universiteit Gent op 30 mei 2016 (Gent). Zie ook: P. VAN LEYNSEELE, "Réflexions", (202) 205.

32. Justitieplan, 34-35.

33. Dit kwam o.m. uit onze eigen bevraging naar voren. Zo ook in deze zin: S. DE BAUW en B. GAYSE, "De rechter en bemiddeling: nood aan nieuwe attitudes en vaardigheden?" in R. VAN RANSBEECK (ed.), *Bemiddeling*, Brugge, die Keure, 2008, 190.

34. Openingspeech.

35. Openingspeech.

36. Zie hierover ook P. VAN LEYNSEELE, "Réflexions", (202) 204 en 205. Dergelijke maatregelen lijken nochtans in tegenspraak te zijn met het voornemen in het justitieplan om het gebruik van bemiddeling financieel aan te moedigen en niet te sanctioneren, cf. *supra*.

de laar en de impact die dit kan hebben op het vertrouwen van de partijen in het bemiddelingstraject nu een informatie-uitwisseling in een vertrouwelijke setting een van de fundamenteën van het bemiddelingstraject uitmaakt. In der haast genomen maatregelen dienen koste wat kost vermeden te worden gezien de schade die zij kunnen toebrengen aan het imago van zowel de bemiddeling als de rechtspraak. Daarenboven is van wezenlijk belang dat de gekozen maatregelen gekaderd worden in een uitvoerig en doordacht plan van aanpak omtrent het samenspel tussen alternatieve geschillenregeling en de gerechtelijke organisatie.

De minister heeft verder nog te kennen gegeven dat binnen Europa, België een van de weinige landen is met een erkenningsstructuur, zoals thans geïntegreerd in artikel 1726 Ger.W., waardoor een herevaluatie van dit systeem zich zou opdringen.³⁷ Hij is van plan om de rol van de federale bemiddelingscommissie te versterken, met als doel dat zij "bemiddeling kan promoten, opvolgen en verder ontwikkelen op nationaal niveau".³⁸ Voorlopig werd nog niet gesproken over de concrete uitwerking van dit voornemen. De federale bemiddelingscommissie zou wel al bezig zijn met het herdenken van de organieke structuur, waarbij uiteenlopende pistes overwogen worden gaande van het behoud van de erkenningstructuur tot een gedeeltelijke of zelfs totale opheffing van het huidig institutioneel kader en vervanging door een ander organisatiesysteem.

In de praktijk wordt het huidig institutioneel kader rond bemiddeling soms ernstig in vraag gesteld.³⁹ Een van de aspecten die hierbij onder meer aan bod komen, is of de indeling in bijzondere commissies voor bemiddeling in familiale zaken, burgerlijke en handelszaken en sociale zaken behouden dient te blijven, met afzonderlijke erkenningen voor bemiddelaars per vakgebied tot gevolg. Is het mogelijk om slechts één type van erkenning te hanteren voor alle bemiddelaars, ongeacht de sector waarin zij werkzaam zijn? Of moet er net voor gekozen worden om de opdeling in sectoren uit te breiden zodat meer specialisatiedomeinen voor bemiddelaars ontwikkeld kunnen worden? Dergelijke overwegingen zouden kunnen leiden tot een volledige herziening van de huidige organieke structuur. Verder dringt een herevaluatie van de bevoegdheden van de bemiddelingscommissie zich op.⁴⁰ Zo dient verduidelijkt te worden of de commissie een rol moet vervullen op het vlak van de vertegenwoordiging van de erkende bemiddelaars in de communicatie naar de buitenwereld toe. Moet zij bijvoorbeeld

fungeren als gesprekspartner bij uitstek ten aanzien van de magistratuur en de balies? Daarnaast zou ook bepaald kunnen worden of de commissie een voorlichtingstaak heeft ten aanzien van de bevolking en of zij opgedragen moet worden met het verzamelen en registeren van informatie over de bemiddelingspraktijk. De gelegenheid zou eveneens te baat kunnen worden genomen om de wettelijke grondslag van de tuchtbevoegdheid van de bemiddelingscommissie ondubbelzinnig vast te stellen. Momenteel moet hiervoor immers in belangrijke mate beroep worden gedaan op de beslissing van de federale bemiddelingscommissie van 25 september 2008 betreffende de procedure tot intrekking van de erkenning, de bepaling van de sancties die voortvloeien uit de gedragscode en de procedure tot toepassing van deze sancties.⁴¹

De minister gaf ook reeds aan dat in de toekomst onderzocht zal worden wat de mogelijkheden zijn om de bemiddeling in bestuurszaken uit te breiden.⁴² Voor het ogenblik is bemiddeling in deze sector onderhevig aan een belangrijke restrictie daar artikel 1724, lid 2 Ger.W. voorziet dat publiekrechtelijke rechtspersonen enkel partij kunnen zijn bij een bemiddeling in de bij wet of bij een in de Ministerraad overlegd KB bepaalde gevallen. Volgens de minister rijst de vraag of "bestuursorganen niet meer in het algemeen geactiveerd moeten worden om bemiddeling als alternatief voor het voorkomen of beëindigen van een geschil in te zetten". Er wordt verwezen naar het voorbeeld van Nederland waar een informele, bemiddelende aanpak met de overheid sterk gepromoot wordt en inmiddels tot goede resultaten zou hebben geleid, zowel op vlak van de tevredenheid bij de burger als op vlak van efficiëntie.⁴³ Het creëren van meer ruimte om het gesprek met de burger aan te gaan, lijkt inderdaad aangemoedigd te moeten worden daar dit erg bevorderlijk kan werken voor het algemeen vertrouwen in de overheid en geschillen op deze manier in de kiem gesmoord kunnen worden. Het is van belang dat ambtenaren terdege worden opgeleid in communicatie- en bemiddelingstechnieken. Terecht merkt de minister op dat weliswaar voldoende rekening moet worden gehouden met beperkingen die inherent verbonden zijn aan de bestuursrechtelijke context. Zo dient de overheid steeds de gelijke behandeling van de burgers indachtig te zijn, kan er niet onderhandeld worden over bestuurlijke bevoegdheden en moeten beslissingen worden genomen in functie van het algemeen belang.

Deze 'uitdagingen' staan o.i. echter het gebruik van bemiddeling in bestuurszaken niet in de weg. Het

37. Openingspeech.

38. Justitieplan, 34-35.

39. Dit bleek uit onze eigen bevraging, met name uit individuele gesprekken en focusgroepen met professionele actoren uit de bemiddelingspraktijk.

40. Zie ook: P. Taelman, "Bemiddeling: quo vadis? Inleidende beschouwingen bij een colloquium" in B. Allemeersch, B. Gayse, P. Schollen, P. Taelman en P. Van Orshoven, *De nieuwe wet op de bemiddeling*, Brugge, die Keure, 2005, (1) 4-7.

41. Online te raadplegen, via: http://5033.fedimbo.belgium.be/sites/5033.fedimbo.belgium.be/files/explorer/Beslissing_van_25_september_2008_betreffende_de_procedure_tot_intrekking_van_de_erkenning_1.pdf (consultatie 11 augustus 2016).

42. Openingspeech.

43. Voor meer informatie, zie: <http://prettigcontactmetdeoverheid.nl/> (consultatie 3 augustus 2016).

enorme potentieel dat in deze sector nog weggelegd is voor het gebruik van alternatieve geschiloplossing blijkt niet alleen uit het succes van bemiddeling in bestuurszaken in Nederland⁴⁴, maar ook uit de resultaten behaald door onze eigen fiscale bemiddelingsdienst.⁴⁵ Het is de hoogste tijd om te reflecteren over een wettelijk kader dat de bemiddeling in bestuurszaken niet bemoeilijkt, maar net *faciliteert*. In dit opzicht kan alvast opgemerkt worden dat er thans geen specifieke erkenning mogelijk is van bemiddelaars in bestuurszaken en dat het ontbreekt aan een duidelijk standpunt omtrent het gebruik van interne bemiddelaars (afkomstig uit de ambtenarij) bij conflicten tussen burger en overheid. Er zouden in dit laatste geval in voldoende waarborgen moeten worden voorzien voor de onafhankelijkheid en de onpartijdigheid van de bemiddelaar.⁴⁶

Een laatste doch niettemin erg belangrijke vermelding in het justitieplan is dat voorzien wordt om in de toekomst het systeem en de praktijk van de *schikkingen* te evalueren met het oog op een betere informatieverstrekking naar de partijen toe en een implementatie van de goede praktijken in alle hoven en rechtbanken.⁴⁷ Als motivatie hiervoor wordt gesteld dat het systeem van minnelijke schikkingen van belang is om aanslepende en dure rechtsgedingen te kunnen vermijden. O.i. is het inderdaad cruciaal dat vanuit justitie niet alleen op bemiddeling wordt ingezet, maar daarnaast ook getracht wordt om het gebruik van andere oplossingsmethoden, zoals de minnelijke schikking, te optimaliseren. In dit opzicht zal het bijvoorbeeld van belang zijn om het toekomstige systeem van de comparitie na antwoord binnen de rechtbanken van koophandel te evalueren op zijn merites. Eventueel kan vervolgens nagedacht worden over een uitbreiding van het systeem naar andere rechtbanken of hoven.

3. Besluit: toekomstmuziek?

Concluderend kan gesteld worden dat heel wat *goodwill* wordt getoond om het gebruik van bemiddeling en alternatieve conflictoplossing te promoten. Het is echter belangrijk dat men bij het uittekenen van het beleid vertrekt vanuit een algemene visie omtrent alternatieve conflictoplossing en justitie. Hierbij zou onder meer duidelijk aangegeven moeten worden of het de bedoeling is om alternatieve conflictoplossing te *integreren* in de gerechtelijke organisatie of dat eerder zal worden uitgegaan van een *'nevenschikking'*

van rechtspraak en alternatieve conflictoplossingsmethoden of dat net beoogd wordt om beiden te kaderen binnen een *globale aanpak* van conflicten. Het is van belang een helder uitgangspunt te bepalen waarbij ook de rol van de magistratuur inzake de professionele doorverwijzing naar alternatieve conflictoplossing wordt geduid.

Er dient bovendien voldoende rekening te worden gehouden met de typische eigenheid van elk afzonderlijk oplossingstraject en diens specifieke voor- en nadelen. Er dient gestreefd te worden naar evenwaardigheid van de verschillende trajecten en elke keuze voor een bepaalde oplossingsmethode zou beschouwd moeten worden als gerechtvaardigd. Dit geldt ook indien de keuze valt op rechtspraak, ongeacht het bestaan van een gerechtelijke achterstand. Wat de professionele doorverwijzing vanuit justitie betreft, dient een strategie zich o.i. dan ook te baseren op:

- justitiële doorverwijzing vanuit de optiek dat elk traject evenwaardig is en elke keuze voor een bepaalde methode legitiem;
- justitiële doorverwijzing vanuit de optiek om voor conflictpartijen kwaliteitsvolle oplossing op maat te kunnen bieden (niet enkel een focus op bemiddeling);
- justitiële doorverwijzing vanuit de optiek dat elk traject in gelijke mate toegankelijk moet zijn voor conflictpartijen, o.m. op financieel vlak.

Via een dergelijke benadering zou de klemtoon daadwerkelijk verlegd kunnen worden naar het *bevorderen* van de doorverwijsfunctie vanuit justitie en het bieden van conflictoplossing op maat. Volgende vraag komt alsdan aan de basis te liggen van elke te nemen maatregel: "hoe kunnen we ervoor zorgen dat conflicten en conflictpartijen terecht komen bij het voor hen meest geschikte traject om tot een oplossing te komen en hoe kunnen we de toegankelijkheid en de kwaliteit van dit traject bevorderen?" Een belangrijk element hiertoe bestaat uit betere informatie en dienstverlening bij de keuze voor het oplossingstraject. Hierdoor kan conflictoplossing op een meer effectieve en efficiënte wijze plaatsgrijpen en het algemeen vertrouwen in justitie versterkt worden. Dit kan tevens bevorderlijk werken voor de sociale cohesie aangezien – in de gevallen waar dit gewenst of nodig is – er gewerkt kan worden aan het herstel van sociale relaties.

Een dergelijke solide basis in een globaal plan van aanpak met betrekking tot alternatieve geschiloplossing en de gerechtelijke organisatie, lijkt vooralsnog te ontbreken in het huidige beleid. Er kan enkel tot het

44. R.J.M. VOGELS en P.T.H. ZEIJDEN, *De stand van Mediation in Nederland*, Zoetemeer, Stratus, 2010, 15.

45. FISCALE BEMIDDELINGSDIENST, *Jaarverslag 2015*, Brussel, Federale Overheidsdienst Financiën, 2015, http://financien.belgium.be/sites/default/files/jaarverslag%202015_NL.pdf (consultatie 18 mei 2016), 57.

46. Cf. Nederland waar de Mediators Federatie Nederland een modelstatuut ter beschikking stelt met een aantal bepalingen die de onafhankelijkheid en de autonomie van de interne mediator kunnen waarborgen. Online te raadplegen via: http://mfregister.nl/content/uploads/sites/3/2014/02/Statuut_Interne_Mediator.pdf (consultatie 4 augustus 2016). Zie ook: L. SLOOTS, "Organisatie en professionalisering" in A. BRENNINKMEIJER, D. BONENKAMP, K. VAN OYEN en H. PREIN, *Handboek Mediation*, Den Haag, Sdu Uitgevers, 2013, (345) 348.

47. Justitieplan, 35.

besluit gekomen worden dat men vooralsnog sterk vasthoudt aan het bestaande juridisch en institutioneel kader, hoewel dit in de praktijk niet (altijd) naar behoren lijkt te werken.

Bewonderenswaardig is evenwel dat de minister de nodige tijd neemt om het gesprek met de bemiddelingspraktijk aan te gaan en rekening wenst te houden met wat er speelt op het terrein. Bepaalde voorstellen en suggesties die thans circuleren, met name deze die meer verplichte vormen van bemiddeling en financiële sancties beogen, veronderstellen een breuk met kernprincipes die thans verankerd zijn in het wettelijk kader. Zij vereisen dan ook een grondige juridi-

sche analyse en mogen zeker niet overhaast worden ingevoerd.

Het valt kortom af te wachten welke maatregelen er na Potpourri IV nog zullen volgen en wat de impact hiervan zal zijn in de bemiddelingspraktijk. Indien zij niet kaderen binnen een omvattend beleidsplan, wordt het risico gelopen dat het enorme potentieel dat nog openligt op het vlak van de verbetering van het huidig aanbod inzake conflictoplossing, niet ten volle wordt benut. Pas als de grote krijtlijnen van het beleid vast komen te liggen, kan in detail worden ingegaan op de vereiste concrete wijzigingen van het juridisch en operationeel kader.